

1.11.1978

Opastinsilta 7 00520 HELSINKI 52
Senaatorinmäki HELSINGFORS

Puhelin 1511
Telefon

... Till arbetspensionsanstalterna

FÖRTJÄNSTER SOM SKALL INRÄKNAS I PENSIONSLÖNEN SAMT BESTÄMMANDET AV PENSIONSLÖNEN

Pensionsskyddscentralens styrelse fastställde 1.11.1978 följande anvisningar om förtjänster som skall medräknas i pensionslönen och om bestämmandet av pensionslönen. Beredningsarbetet har utförts i en av styrelse tillsatt tolkningsgrupp, i vilken Pensionsskyddscentralen och pensionsanstalterna varit representerade. Avsikten har varit att i anvisningarna redogöra för nuvarande praxis sådan den är enligt stadgandena om pensionslön och enligt stadgad praxis.

PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SIDA

1. INLEDNING	1
2. VAD FÖRSTÅS MED ARBETSFÖRHÅLLANDE INOM ARBETSTAGAR- PENSIONSLAGARNA	1
2.1. APL-arbetsförhållande	2
2.1.1. När börjar och upphör ett APL-arbetsförhållande	2
2.1.2. Perioder utan lön medan arbetsförhållandet pågår	3
3. LÖN I ARBETSTAGARPENSIONSLAGARNAS MENING	4
3.1. Allmänt	4
3.2. Motprestation för utfört arbete på grund av arbetsavtal	5
3.3. Ersättningar för verksamhet med nära anknytning till arbetsförhållande	8
4. FALL DÅ FÖRSKOTTSSINNEHÅLLNING UNDERKASTAD INKOMST OCH APL-LÖN SKILJER SIG FRÅN VARANDRA	10
4.1. Sjuklön	11
4.2. Kompletteringsdagpenning	12
4.3. Arbete utomlands	12
4.4. Källskatt	12
4.5. Vinstandel som lön	12
5. ERSÄTTNING AV KOSTNADER	13
6. PERIODISERING AV FÖRTJÄNSTER	14

1. Inledning

Lagstiftningens utveckling liksom också kollektivavtalspraxis återspeglar sig i tolkningen av begreppet pensionsgrundande lön. Nya förmåner samt olika slag av löneutbetalnings- och beskattningsformer kan leda till ovisshet och osäkerhet om, huruvida utbetalat belopp skall anses vara sådan pensionsgrundande lön som avses i APL och KAPL, och om så är, gäller detta i så fall hela beloppet eller endast en del. För att förtydliga och förenhetliga begreppet pensionsgrundande lön har det ansetts motiverat med följande anvisningar för speciellt i praktiken förekommande problemfall.

I denna framställning behandlas främst frågan om, hur en arbetstagares förtjänster skall beaktas vid bestämmandet av den lön som används för uträkning av arbetstagarens pension. Detta cirkulär innehåller en redogörelse för nuvarande praxis. Besvärinstansernas ståndpunkt finns dock inte för samtliga tolkningar, vilket betyder att eventuella framtida beslut av försäkringsdomstolen och pensionsnämnden kan ge anledning till ändringar i de tolkningar som här framförts.

Med APL-lön avses i det följande sådana förtjänster, som beaktas vid uträkning av den pensionsgrundande lönen. Samma regler gäller även för bestämmandet av de löner, på vilka KAPL-pensionen uträknas, eller av familjemedlems arbetsinkomst enligt LFÖPL på basen av den till familjemedlemmen betalda lönen.

2. Vad förstås med arbetsförhållande inom arbetstagarpensionslagarna

Med arbetsförhållande avses i lagarna om pension för arbetstagare i princip detsamma som inom arbetsrätten i allmänhet. En person anses stå i arbetsförhållande, när han utför arbete för annans (arbetsgivarens) räkning under dennes ledning och uppsikt mot lön eller annat vederlag. Det allmänna tillämpningsområdet för lagarna om pension för arbetstagare bestäms sålunda på basen av de kännetecken som ges i lagen om arbetsavtal (ArbAvtL) för ett arbetsförhållande: arbetsgivaren är skyldig att ordna pensionsskydd enligt nämnda pensionslagar för den person - arbetstagaren - som står i arbetsförhållande till arbetsgivaren. Det i ArbAvtL avsedda arbetsförhållandebegreppet har likväl utvidgats genom stadgandet i 2 § 3 mom. APL så, att APL omfattar även funktionärer i ledande ställning.

Sådan funktionär i ledande ställning, som antingen ensam eller tillsammans med medlemmar av sin familj i ett aktiebolag äger mer än hälften av aktiekapitalet, eller som i annat företag eller annat samfund kan anses ha motsvarande bestämmanderätt, anses dock inte stå i arbetsförhållande.

2.1. APL-arbetsförhållande

Enligt 1 § APL skall ett arbetsförhållande pågå utan avbrott minst en månad, för att APL skall kunna tillämpas på detsamma. Därtill förutsätts, att lönen i arbetsförhållandet uppgår till ett visst minimibelopp (enligt 1978 års index 573 är beloppet 363,17 mark i månaden) eller också att den regelbundna arbetstiden är minst 20 timmar i veckan. Begränsningar av detta slag finns inte för tillämpningen av KAPL. Familjemedlem som inom lantbruket arbetar mot penninglön skall försäkras enligt LFÖPL. För detta förutsätts dock, att familjemedlemmen har fyllt 18 år och efter denna ålder arbetat inom lantbruket minst 4 månader.

2.1.1. När börjar och upphör ett APL-arbetsförhållande

Inom arbetsrätten anses att ett arbetsförhållande börjar när arbetstagaren börjar sitt arbete och att det pågår ända tills arbetsförhållandet på grund av överenskommelse, uppsägning eller hävning upphör. Avvikande från detta har i 2 § 2 mom. APL stadgats, att vid tillämpning av APL anses ett arbetsförhållande ha upphört vid slutet av den dag, för vilken lön på basen av arbetsförhållandet sist utbetalades innan arbetsförhållandet upphörde eller innan till pension berättigande arbetsoförmåga inträdde. Såsom till pension berättigande räknas således inte tid utan lön i slutet av ett arbetsförhållande, och inte heller tid, då arbetsförhållandet måhända i arbetsrättslig mening fortsätter efter det arbetstagaren blivit arbetsoförmögen. När en arbetstagare direkt efter sjukledighet invalidpensioneras kan sålunda vid uträkning av den penninggrundande lönen inte sådan sjuktidslön beaktas, som betalas till arbetstagaren efter det denna skall anses ha blivit i till pension berättigande grad arbetsoförmögen, d v s efter det APL-arbetsförhållandet har upphört.

2.1.2. Perioder utan lön medan arbetsförhållandet pågår

Om arbetstagarens regelbundna arbetstid är kortare än 20 timmar i veckan, är det arbetsförtjänsten som avgör om arbetsförhållandet hör till APL eller inte. När ett arbetsförhållande på denna grund innefattats i kretsen för APL, tillämpas APL ända fram till dess det genom arbetsgivarens anmälan utreds, att arbetsförtjänsten åtminstone under den sista kalendermånaden före anmälan har varit lägre än det i APL stadgade gränsbeloppet (1 § APF). Om det av arbetsgivarens årsanmälan framgår, att arbetstagarens lön är lägre än gränsbeloppet, antecknas, att APL-arbetsförhållandet har upphört vid utgången av det år som årsanmälan avser. Ifall det anmäls, att lönen redan vid en tidigare tidpunkt har gått ner under gränsbeloppet, utreds upphörandet särskilt från fall till fall. Vid denna efterhandskontroll avgörs innefattandet i APL:s krets utgående från de utbetalade lönerna månadsvis.

En arbetstagare kan, medan arbetsförhållandet i arbetsrättslig mening fortsätter, vara ledig från arbetet utan lön och därefter återvända till arbetet. Om en period utan lön blir långvarig, kan detta betyda, att APL-arbetsförhållandet upphör samtidigt som själva arbetet och löneutbetalningen upphört. Däremot anses enligt vedertagen praxis, att korta avbrottsperioder utan lön är till pension berättigande tid. Sålunda anses ett arbetsförhållande ha pågått utan avbrott också om arbetstagaren på grund av studier med anknytning till arbetet haft ledighet utan lön. Gällande praxis har även varit, att APL-arbetsförhållande inte heller på grund av i lag stadgad, eller i kollektivavtal överenskommen eller mellan arbetsgivare och arbetstagare avtalad moderskapsledighet eller på grund av permittering av arbetsgivaren har anmälts som avslutat. Likaså räknas sjukledighet som APL-arbetsförhållandetid också i de fall då lön inte längre utbetalas.

Om ett arbetsförhållande upphör under arbetstagares moderskapsledighet, sjukledighet eller permitterings-tid, eller om arbetstagaren inte återvänder till sitt arbete efter en sådan period, avgörs frågan om APL-arbetsförhållandets avslutande i enlighet med 2 § 2 mom. APL, d v s arbetsförhållandet anses ha upphört samma dag som löneutbetalningen upphör.

Enligt uttryckligt stadgande i 2 § 2 mom. APL anses inte fullgörande av värnplikt i aktiv tjänst såsom till pension berättigande tid.

3. Lön i arbetstagarpensionslagarnas mening

I det följande granskas närmare ett av kännetecknen för ett arbetsförhållande, nämligen det för arbetet erlagda vederlaget samt dess begreppsmässiga innehåll vid bestämmandet av den pensionsgrundande lönen.

3.1. Allmänt

Stadganden

Enligt 7 § APL bestäms den pensionsgrundande lönen på basen av arbetsförtjänsterna. Enligt 3 mom. i sagda paragraf räknas arbetsförtjänsten "enligt samma grunder som tillämpas vid förskottsinnehållning av skatt, likväl så, att semesterersättning, som skall erläggas vid arbetsförhållandets upphörande, icke tages i beaktande". I motsvarighet härtill stadgas i 6 § KAPL, att "lön, för vilken försäkringspremie skall erläggas, bestämmas enligt samma grunder som tillämpas vid förskottsinnehållning av skatt". KAPL innehåller inget undantagsstadgande om semesterersättningen vid arbetsförhållandets upphörande och därför skall enligt KAPL också sådan ersättning beaktas vid uträkning av pensionslönen. Som arbetsinkomst för familjemedlem som hör till kretsen för LFÖPL räknas enligt 8 § 4 mom. LFÖPL den till familjemedlemmen utbetalade lönen. Denna definieras härvid på samma sätt som då APL tillämpas.

Begränsningen gällande semesterersättningen skall i sin egenskap av undantagsstadgande tolkas snävt, helt i enlighet med sin ordalydelse. Utanför begränsningen stannar den semesterersättning som enligt 9 § semesterlagen skall betalas vid fortbestående arbetsförhållande och som sålunda skall beaktas vid uträkning av årslönen. Till APL-lönen hör likaså annan med semesterersättning jämförbar men inte lagfäst ersättning. I kollektivavtal har exempelvis kunnat avtalas om utbetalning av någon sorts "semesteravfärdspenning" utöver den egentliga semesterlönen. En sådan ersättning inräknas i APL-lönen också om den utbetalas när arbetsförhållandet upphör.

Förskottsinnehållningsgrunder

Den till pension berättigande arbetsförtjänsten bestäms således enligt samma grunder som vid innehållning av förskottsskatt. Utgångspunkten är härvid den i 4 § lagen om förskottsupphörd (FörskL) avsedda bruttolönen. Denna paragraf säger, att "Med lön avses varje slag av lön, arvode, tantiem eller annan förmån och ersättning, som erlägges för tjänst eller befattning eller för arbete, uppdrag eller tjänst, som emot ersättning utföres för arbets- eller uppdragsgivares räkning.

Är den, som utför arbetet eller uppdraget i denna sin verksamhet en självständig företagare, betraktas den därför erlagda ersättningen likväl icke som lön. Till lönen hänförs även bostad, kost och andra naturaförmåner, vilka beräknas i penningar enligt de grunder, som av skattestyrelsen fastställas."

Att förskotts innehållningsgrunderna nämns skall uppfattas närmast som en generell hänvisning till den i 4 § FörskL avsedda lönen, som utbetalas till en person, vilken mot ersättning utför arbete för annan och som inte i denna sin verksamhet är självständig företagare.

I praktiken är APL-lön i allmänhet detsamma som den lön, som erläggs till en arbetstagare som vederlag för det arbete han utfört på basen av ett arbetsavtal och på vilken förskotts innehållning verkställts. Omnämmandet kan dock inte tolkas så snävt, APL-lönen skulle omfatta endast de förtjänster, på vilka förskotts innehållning har verkställts. Förtjänsterna kan exempelvis vara så små, att de är fria från förskotts innehållning eller så konstateras först i efterhand, att förskotts innehållningsskyldigheten har försumrats.

APL-lön är å andra sidan inte all den inkomst, på vilken förskotts innehållning verkställts. I 6 § FörskL stadgas till exempel, att förskotts innehållning skall verkställas i vissa fall oberoende av, om prestationen skall räknas som lön eller inte. En förskotts innehållning enligt sagda paragraf exempelvis på en uppträdande konstnärs eller på ackvisitions-, inköps- eller försäljningsombuds arvode betyder inte i och för sig, att det är fråga om en prestation som kan anses utgöra APL-lön. Om arvodet har utbetalats till mottagaren för dennes verksamhet som självständig företagare, kan arvodet självfallet inte betraktas som APL-lön.

Förskotts innehållningens betydelse vid bestämmandet av APL-lönen behandlas närmare i punkt 4.

3.2. Motprestation för utfört arbete på grund av arbetsavtal

Lön

I den pensionsgrundande arbetsförtjänsten ingår utan vidare tidlön som motprestation för utfört arbete, såsom månadslön, veckolön eller timlön, likaväl som prestationslön på grund av mängden eller värdet av utfört arbete, t.ex. ackordlön. Dessa baslöner är APL-lön oberoende av om de erhållits för regelbundet utfört arbete, övertidsarbete, nödarbete eller som lön för sjukledighet. En del av ackordlönen utbetalas inom vissa branscher på s.k. ackordbas, vilket närmast

inom APL-arbetsförhållanden leder till problem med en tidsmässig indelning av förtjänsterna och för vilket redogörs i det följande i punkt 6. Årssemestern räknas som en förlängning av ett APL-arbetsförhållande och den lön som erlagts för semestertiden är APL-lön också när arbetstagaren direkt efter semestern går i pension eller när arbetsförhållandet annars upphör så, att arbetstagaren då arbetsförhållandet upphör tar ut sin årssemester under uppsägningstiden.

Betjäningssavgifter

Enligt andra meningen i 7 § 3 mom. APL anses även betjäningssavgifter och frivilliga gåvor av allmänheten som ersättning för arbete utgöra sådan arbetsförtjänst som ingår i APL-lönen. Nämda ersättningar beaktas till samma belopp som vid den senast verkställda beskattningen om annan tillförlitlig utredning över ersättningarnas belopp inte ges. Ifall beskattningsuppgifter inte finns att få, bestäms inkomsten efter en skälig uppskattning utgående exempelvis från de tidigare förtjänsterna i samma arbete.

Naturaförmåner

Också naturaförmåner beaktas då APL-lönen bestäms. De omvandlas till penninglön med iakttagande av de grunder skattestyrelsen årligen fastställer för tillämpning vid förskottsinnehållning (Se betr. naturaförmånerna även punkt 4.).

Särskilda tillägg

Såsom pensionsgrundande lön skall självfallet beaktas olika slag av tillägg i tid- och prestationslöner såsom godmanstillägg, samt tillägg för obekvämt arbete, för skiftarbete och för kvälls- och nattarbete. På motsvarande sätt skall förhöjningar i baslönen såsom söndagsförhöjning, övertidsförhöjning samt förhöjning för beredskapsartat arbete eller för driftstopparbete betraktas som APL-lön. Den inom sågindustrin bekanta vässningspengen samt därmed jämförbara för specialarbete utgående fasta ersättningar är också APL-lön.

Förhöjningar

Utlandstillägg

Finska arbetsgivare betalar i vissa fall lönetillägg, ett s.k. utlandstillägg åt sina utomlands sysselsatta arbetstagare som kompensation för de utomlands högre än i hemlandet lokala levnadskostnaderna. Lönetillägget kan inte jämföras med kostnader som föranleds av arbetets utförande, utan det skall betraktas som i arbetsförhållande erhållen lön och skall sålunda beaktas vid bestämmandet av pensionslönen (Se även punkt 4.1. "Arbete utomlands").

Fritursersättning

S.k. friturskompensation som ersättning för friturer som inte tagits ut innan arbetsförhållandet upphörde har av Försäkringsdomstolen ansetts höra till APL-lönen (FD:s besl. nr 9473/76/2168). Friturskompensationen baserar sig på kollektivavtal och utgör en motprestation för i arbetsavtalet avsett arbete.

Provision

Provisionslön antingen som enda motprestation eller i förening med en fast tidsmässig baslön används främst som avlöningsform för utfört arbete inom handelsbranschen. Provisionen räknas i allmänhet som en procentandel av försäljningens eller vinstens värde. Av provision för arbete som utförts för annans räkning är APL-lön den andel som återstår när kostnaderna avdragits, d v s det arvode, på vilket förskottsinnehållning av skatt verkställs.

Tantiem

Tantiem är arvode som ges främst till tjänstemän utöver den fasta baslönen. Tantiem utgår vanligtvis i form av procent av årsvinsten och utbetalas i efterhand årligen. Tantiem är motprestation för i arbetsförhållande utfört arbete, förskottsskatt innehålls och tantiem skall inräknas i APL-lönen. Om eventuell periodisering av tantiem redogörs nedan.

Royalty

Royalty utgör ersättning exempelvis till upphovsman eller patenthavare för att dennas alster ges ut till offentligheten eller används. Royalty erlæggs i allmänhet som en viss procent av inkomsterna, exempelvis av försäljningsvärdet eller på basen av antalet offentliga förevisningar. På grund av sin karaktär som en bruksersättning kan royalty inte anses vara APL-lön emedan det inte ges som vederlag för utfört arbete.

Semesterpremie

Semesterpremien skall betraktas som vederlag för enligt arbetsavtal utfört arbete, som - också när den utbetalas vid arbetsförhållandets slut - beaktas vid bestämmandet av den pensionsgrundande lönen (FD:s besl. nr 8640/76/674). Detta gäller också de fall, då årsemesterersättningen har använts som beräkningsgrund för semesterpremiens storlek. Semesterpremie kan uppkomma också efter det att ett APL-arbetsförhållande har upphört, om arbetstagaren sedan arbetsoförmågan börjat har sjukledigt medan arbetsförhållandet i arbetsrättslig mening alltjämt fortgår. Semesterpremien liksom också annan arbetsförtjänst beaktas i dessa fall endast fram till pensionsfallet (PN:s besl. 3593/76). Beroende på kollektivavtalen inom olika branscher förekommer det att förmåner motsvarande semesterpremien utbetalas som ersättningar under olika namn såsom t.ex. semesterpeng eller semesterlönetillägg. Dessa ersättningar införtjänas på samma sätt som semesterpremien och skall därför beaktas i pensionslönen på samma sätt som semesterpremien.

Olika slag av semesterpeng

Gratifikation

I APL-lönen inräknas olika slag av penninggåvor, gratifikationer, som arbetsgivaren sedvanligen betalar till sina arbetstagare enligt avtal eller praxis. Sådana är bl.a. julpengar, den 13 månadslönen samt gratifikationer efter ett visst antal anställningsår. Gratifikation på basen av anställningsår har Försäkringsdomstolen i sina beslut 3325/73/1725 och 5370/77/836 ansett att skall medräknas i pensionslönen. Pensionsnämnden har i sina beslut 1293/77 och 3365/77 ansett att gratifikation vid utdelning av förtjänstmedalj samt avskedsgratifikation, som varit underkastade förskotts innehållning, skall beaktas vid uträkning av pensionslönen. I vartdera av pensionsnämndens beslut var det fråga om utbetalningar av samma arbetsgivare, vilket tyder på att förfarandet troligtvis är en sedvana i företaget och att utbetalningarna på detta sätt blivit något av en förpliktelse.

Om det likväl är fråga om en ensidig rättshandling utan motprestation, d v s om en ren gåva, som ges t.ex. på arbetstagarens bemarkelsedag, kan gåvan inte beaktas vid uträkning av pensionslönen, helt oberoende av om gåvan skall anses vara förskotts innehållning underkastad inkomst eller inte.

Lönegaranti

Enligt lagen om lönegaranti betalas av statens medel som lönegaranti arbetstagares på arbetsförhållande grundade löne- och andra fordringar, som till följd av arbetsgivarens betalningsoförmåga har lämnats obetalade. Utbetalat lönegarantibelopp skall normalt anses vara APL-lön.

Skadestånd

Skadestånd som arbetsgivaren varit tvungen att betala efter att utan lagliga skäl ha uppsagt eller hävt ett arbetsavtal, kan inte anses som lön, emedan skadeståndet inte har betalats som vederlag för utfört arbete. FD har i sitt beslut nr 10708/76/1182 ansett, att engångsersättning som betalats till arbetstagare efter uppsägning på grund av att företagsverksamheten hade inskränkts, inte kan beaktas som i APL avsedd arbetsförtjänst. Detsamma gäller även för den väntetidslön av räntenatur som arbetstagare enligt 22 § 5 mom. ArbAvtL har rätt till, när löneutbetalning eller betalning av annan på arbetsförhållande grundad fordran fördröjs då arbetsförhållandet upphör.

Väntetidslön

3.3. Ersättningar för verksamhet med nära anknytning till arbetsförhållande

Enligt huvudregeln skall förtjänsterna utgöra vederlag för arbete som utförts på basen av ett arbetsavtal för att de skall kunna anses som pensionslön. Likaså

skall utgångspunkten vara den, att en arbetstagare inte kan stå i flera samtidiga APL- eller KAPL-arbetsförhållanden till en och samma arbetsgivare. I praktiken kan det dock uppstå situationer, när en arbetstagare i sitt arbetsförhållande utför annat arbete än enbart sådant som arbetsavtalet avser. Härvid skall ersättningar även för annat än det i arbetsavtalet avsedda arbetet inräknas i pensionslönen.

Fabriksbrandkår

En arbetsledare som varit verksam inom fabriksbrandkår har ansetts stå i arbetsförhållande till sin arbetsgivare också till den del arbetsledaren verkade inom fabriksbrandkåren. Då denna verksamhet skall uppfattas utgöra en helhet tillsammans med arbetstagarens egentliga arbetsförhållande till bolaget, skall förtjänsterna av det inom brandkåren utförda arbetet räknas höra till APL-lönen (FD:s besl. nr 6500/75/1774).

Arvoden för arbetstagarförslag och -artiklar

I enlighet med det ovan sagda skall också olika förslags- och artikelarvoden tas med i APL-lönen, om de ansluter sig till det i arbetsavtalet avsedda arbetet. Enligt samma grunder skall de arvoden, som en arbetstagare får för sina artiklar i sådan branschpublikation som utges av arbetsgivaren, räknas som APL-lön. Däremot anses inte ersättning som arbetstagare får för artiklar på eget initiativ i en personaltidning höra till APL-lönen.

Förtroendeman

En ovillkorlig förutsättning för skötseln av uppdraget som förtroendeman är att ett arbetsförhållande föreligger. Verksamheten som förtroendeman har ansetts ha så nära anknytning till arbetsförhållandet, att den ersättning som betalas för verksamheten skall beaktas då arbetsförhållandets pensionsgrundande lön uträknas (PN:s besl. 854/76). I en del fall betalas för förtroendemannauppdraget ett särskilt arvode utöver den normala lönen, också fastän förtroendemannen sköter sitt uppdrag under ordinarie arbetstid och ändå får normal lön trots den förkortade arbetstiden. Detta arvode liksom även sådan med övertidsersättning jämfällbar ersättning som ges för skötseln av förtroendemannuppgifter efter arbetstid beaktas vid uträkning av APL-lönen. Däremot har det ansetts, att särskilda mötesarvoden till medlemmarna i arbetarskyddskommision och produktionskommitté inte skall medräknas i APL-lönen (PN:s besl. 2113/72). Fastän förutsättningen för skötseln av dessa uppdrag är att arbetsförhållande föreligger, har det uppenbarligen ansetts, att uppdrag inom ifrågavarande organ inte har så nära anknytning till arbetsförhållandet som förtroendemannauppdraget har.

Arbetarskyddskommision och produktionskommitté

Ersättning för arbetstagarupppfinning

Ersättning för upppfinning i ett arbetsförhållande, vilken till sitt belopp beroende på upppfinningens betydelse kan variera från några hundra till tiotusentals mark, kan utbetalas i en eller flera rater och dessutom under skilda år. Ersättningen torde anses som sådan inkomst från vilken förskottsskatt skall innehållas. Det oaktat kan ersättningen inte anses vara en motprestation för utfört i arbetsavtalet avsett arbete och skall sålunda inte heller beaktas i den pensionsgrundande arbetsförtjänsten.

Försäkringsombuds arvode

För person i arbetsförhållande till försäkringsbolag kan till arbetsförhållandet vara anslutet en skyldighet att sälja försäkringar även för andra till samma sammanslutning hörande försäkringsbolag, för vilket arbetsgivarbolaget betalar arvode. Med sammanslutning avses härvid verksamhet som tydligt försiggår i form av en sammanslutning, däremot inte ett förhållande som baserar sig exempelvis enbart på aktieinnehav. Dessa arvoden är APL-lön liksom också de försäljningsarvoden som bolaget betalar till en person för försäljning av bolagets försäkringar under fritiden. Om försäkringsombud inte erhåller någon baslön, anses ombudet arbete som företagare.

Arbetsplatsläkare

Utöver de arvoden, som en arbetsgivare betalar till en arbetsplatsläkare i arbetsförhållande för de läkarbehandlingar personalen får, skall i läkarens APL-lön beroende på det ingångna avtalet - även inräknas de arvoden som personalen själv betalar direkt till läkaren för sina läkarbesök (FD:s besl. nr 4751/72/1941 och nr 1770/74/715).

Läkarcentraler

När en läkare utövar läkarpraktik i utrymmen och med apparatur, som ägs av en i bolagsform upprätthållen läkarcentral, och läkaren är delägare i bolaget med högst hälften av dess andelar, kan läkarpraktiken ske i arbetsförhållande till läkarcentralen och de arvoden läkaren härvid erhåller via läkarcentralen för sin verksamhet är då APL-lön.

4. Fall då förskottsinnehållning underkastad inkomst och APL-lön skiljer sig från varandra

Enligt huvudregeln är APL-lönen lika med den lön, från vilken arbetsgivaren innehållit förskottsskatt. Om arbetsgivaren försummat förskottsinnehållningen fastän den borde ha verkställts, skall förtjänsterna likväl

beaktas vid bestämmandet av pensionslönen, ifall de i övrigt kan anses vara APL-lön. Om å andra sidan löneinkomst, som inte är underkastad förskottsinnehållning, i den slutliga beskattningen anses vara beskattningsbar inkomst, betyder inte detta att inkomsten skall räknas in i begreppet APL-lön. Ifall t.ex. naturaförmåner i den slutliga beskattningen värderas till ett högre belopp än vad som fastställts för förskottsinnehållningen, inverkar detta inte retroaktivt på APL-lönens storlek.

I en del fall kan dock APL-lönen bestämmas på ett från förskottsinnehållningsskyldigheten avvikande sätt. I APL-lönen måste inräknas sådana poster, som tveklöst måste anses som i arbetsförhållande erhållen lön, men från vilka förskottsskatt enligt skattelagstiftningen inte innehålls. Lönen kan också helt och hållet vara befriad från förskottsinnehållning. Av praktiska skäl kan förskottsinnehållning inte göras i löner som ges enbart i form av naturaförmåner, men det oaktat skall beskattningsvärdet för dessa förmåner inräknas i APL-lönen.

4.1. Sjuklön

I kollektivavtalen åläggs normalt arbetsgivaren att till sina arbetstagare utbetala lön för en längre sjuk- eller moderskapsledighet än vad i arbetsavtalslagen stadgats om betalningstiden för sådan lön. Enligt sjukförsäkringslagen betalas dagpenningen i en del fall till arbetsgivaren, som å sin tid betalar lön till arbetstagaren för sjuk- eller moderskapsledighetstiden. Från den del av lönen som motsvarar dagpenningen innehåller arbetsgivaren inte skatt. Trots detta skall hela lönebeloppet beaktas som APL-lön.

Om däremot arbetsgivaren till arbetstagaren utbetalar endast skillnaden mellan lönen och dagpenningen medan arbetstagaren själv lyfter sin dagpenning, kan dagpenningen inte till någon del räknas som APL-lön, utan som lön anses endast det belopp arbetsgivaren betalat.

När arbetsgivaren till arbetstagaren betalar full lön för den tid dagpenning ges enligt lagen om olycksfallsförsäkring eller lagen om trafikförsäkring, är arbetsgivaren berättigad att lyfta dagpenningen och från arbetstagarens lön avdras då före förskottsinnehållningen den del som motsvarar dagpenningen. APL-lön är också de av arbetsgivaren erlagda posterna som motsvarar ersättningarna enligt lagen om olycksfallsförsäkring och lagen om trafikförsäkring och för vilkas del förskottsinnehållning inte gjorts.

4.2. Kompletteringsdagpenning

I kollektivavtal kan ingå överenskommelse om att lön för sjuktid skall utbetalas i form av skattefri kompletteringsdagpenning via en till arbetsgivarens verksamhet ansluten, i sjukförsäkringslagen avsedd arbetsplatskassa. På grund av dess natur skall kompletteringsdagpenningen anses som i pensionslönen ingående arbetsförtjänst (FD:s besl. nr 8401/76/782). Om detta redogörs i PSC:s cirkulär 24/77.

4.3. Arbete utomlands

Enligt lagen om skatt på inkomst och förmögenhet är i Finland bosatt person i allmänhet såsom skattskyldig förpliktad att betala skatt såväl för sina inkomster i Finland som för sina inkomster annorstädes. Likväl är de löneinkomster en sådan person har av utomlands utfört arbete med vissa undantag skattefri inkomst i Finland, om denna person på grund av sagda arbete har vistats eller kan antas vistas utomlands minst ett år. Rätten att beskatta inkomsten kan också i skatteavtal ha överlåtits på annan stat. I dessa fall kan sålunda inte heller förskottsinnehållning komma ifråga. Det oaktat är också dessa i arbetsförhållande erhållna förtjänster normal APL-lön, naturligtvis under förutsättning att Finland och vederbörande stat inte har ingått överenskommelse om upphävande av APL-försäkringsskyldigheten och att det i övrigt är fråga om ett till APL:s krets hörande arbetsförhållande.

Vid anmälan till pensionsanstalt om i utländsk valuta erlagda löner omräknas de i finska mark i enlighet med den genomsnittliga köpkursen under förtjänståret.

4.4. Källskatt

Person, som under skatteåret inte har bott i Finland är begränsat skattskyldig. De löneinkomster en sådan person har i Finland beskattas i enlighet med lagen om stats- och kommunalskatt för begränsat skattskyldig (källskattelagen), om av skattebestämmelser annat inte föranleds. Källskatten är en slutlig skatt, vid vars indrivning lagen om förskottsuppbörd inte tillämpas. Löneinkomster som lyder under källskattelagen är dock i APL-lönen ingående arbetsförtjänster.

4.5. Vinstandel som lön

I öppet bolag arbetande bolagman, som ensam eller tillsammans med sina familjemedlemmar äger högst hälften av bolagsandelarna, anses stå i arbetsförhållande (APL 2³ §). Han kan enligt försäkringsdomstolens ståndpunkt inte anses som företagare ens i det fall, att till honom inte har utbetalats förskottsinnehåll-

ning underkastad lön, utan han har som vederlag för sitt arbete endast fått en mot sin bolagsandel svarande del av bolagets årsvinst. Tillsvidare finns dock inget beslut av FD, vari ställning direkt skulle ha tagits till, hur vederbörande persons APL-lön skall bestämmas. Självklart är, att en vinstandel inte är sådan inkomst från vilken förskottsskatt skall innehållas. Att anse en vinstandel som APL-lön medför också problem, speciellt sådana år då företaget går med förlust. Det är sålunda oklart om en vinstandel överhuvudtaget alls kan anses som APL-lön. Praktiska skäl talar dock för, att också i vinstandelsfall borde arbetsförtjänsten för en person som ansetts höra till APL:s krets kunna bestämmas. Av denna anledning iakttas tillsvidare, ända tills FD:s beslut i ett sådant ärende fås eller tills saken på annat sätt exempelvis i lagstiftningsväg ordnats, samma kriterier vid uppskattningen av APL-lönen som vid bestämmandet av i FÖPL avsedd arbetsinkomst. Uppskattningsförfarandet kan komma ifråga även beträffande ansvariga bolagsmän i kommanditbolag och beträffande delägare i andra i inkomst- och förmögenhetsskattelagen avsedda sammanslutningar.

Om aktiebolags delägare står i arbetsförhållande till bolaget, anses den till delägaren för hans arbete erlagda förskottsinnehållning underkastade lönen som APL-lön. Också i ett aktiebolag kan samma situation uppstå som ovan i ett öppet bolag, om till en delägare, som ensam eller tillsammans med sin familjemedlemmar äger högst hälften av aktiekapitalet, utöver dividenden inte utbetalats något särskilt vederlag för det inom bolaget utförda arbetet.

5. Ersättning av kostnader

Ersättning av kostnader som föranletts av arbetets utförande är inte APL-lön. Sådana ersättningar är t.ex. resekostnadsersättningar, ersättningar för arbetsredskap och arbetsdräkt samt för arbetsrum. Ersättningarna kan dock överstiga kostnadernas faktiska belopp. Av 8 § FörskL följer, att av ersättning som överstiger det beräknade beloppet av kostnaderna, skall den överskjutande delen anses som lön, på vilken förskottsinnehållning skall verkställas, om det inte kan visas att också den överskjutande delen har gått till kostnader. Om uppskattandet av kostnadernas belopp utfärdar skattestyrelsen noggrannare anvisningar genom beslut.

Enligt Pensionsskyddscentralens utlåtande 15.4.1977 utgjorde av bilkostnadsersättning den del, från vilken förskottsskatt innehölls i enlighet med skattemyndigheternas anvisningar, i APL avsedd lön.

Dagtraktamente

Enligt tidigare praxis ansågs dagtraktamenten inte vara i Förskl avsedda utbetalningar, inte ens fastän de delvis skulle ha beskattats som löneinkomst i den slutliga beskattningen. Sålunda beaktades inte den beskattade delen av dagtraktamenten vid bestämmandet av den pensionsgrundande lönen (FD:s besl. nr 9319/74/1434).

Skattestyrelsen utfärdade 1.9.1977 beslut om uppskattande av kostnader för arbetets utförande vid förskottsinnehållning (706/77). Beslutet baserar sig på ändringen av 22 § lagen om skatt på inkomst och förmögenhet (510/77), enligt vilken bl.a. beloppen för de skattefria resekostnadsersättningarna bands till de ersättningsbelopp staten vid varje ifrågavarande tidpunkt erlägger. Beslutet har från 1.10.1977 tillämpats vid förskottsuppbörden och skattestyrelsen har för den slutliga beskattningen för år 1977 utfärdat ett beslut med samma innehåll gällande dagtraktamenten och andra resekostnadsersättningar.

Enligt de nya bestämmelserna är dagtraktamenten till den del de överstiger de dagtraktamenten staten betalar till sina tjänstemän lön och på denna lön skall förskottsinnehållning verkställas om arbetstagaren inte visar, att också den överskjutande delen behövts för att täcka kostnaderna. Dagtraktamenten som betalats efter det skattestyrelsen beslut 706/77 trätt i kraft 1.10.1977, skall sålunda betraktas som APL-lön till den del de överstiger statens dagtraktamenten, om de för övrigt är underkastade förskottsinnehållning.

Detsamma gäller för de övriga resekostnadsersättningar, för vilka grunderna för uppskattandet har fastställts i sagda beslut.

6. Periodisering av förtjänster

I vissa fall kan vid bestämmandet av den pensionsgrundande lönen då arbetsförhållandet upphör oklarhet uppstå därom, vilket år förtjänsterna skall anses hänföra sig till. En sådan situation uppstår när lönen utbetalas undet ett annat år än det år då den införtjänats. Detta gäller mycket ofta provision, tantiem och s.k. ackordbaslön. Huvudregeln är att också i dessa fall skall den vid beskattningen iakttaga linjen, d v s lönen anses som betalningsårets förtjänst.

Regeln kan dock leda till en skev pensionslön i förhållande till den normala lönenivån genom att den i avsevärd grad ökar förtjänsterna under något av de år som skall beaktas vid uträkning av pensionslönen.

Om exempelvis då tantiem anses som förtjänst under betalningsåret, detta skulle leda till en i väsentlig grad skev pensionslön, överförs förtjänsterna på intjäningsåret eller m a o de periodiseras. Periodisering kommer vanligtvis i fråga i sådana fall, då ett arbetsförhållande har upphört alldeles i början av året och det samtidigt har betalats ut löner som hänför sig till tidigare år. Ifall det årligen har utbetalats ersättningar, för vilka betalningsåret är ett annat än intjäningsåret, kan det hända att periodisering måste göras också för de föregående åren för att till exempel två tantiem inte skall hänföra sig till ett och samma år. Periodisering kan användas såväl vid uträkning av fribrev som vid uträkning av slutlig pension.

Lönegrunden borde vid tillämpning av 7 § 2 mom. APL inte justeras nedåt, inte ens då periodisering är möjlig. En justering av lönegrunden efter prövning borde tillämpas främst i de fall, då en utbetald post, som skall betraktas som lön, inte kan anses ha intjänats under någon viss tidsrymd. Detta är i allmänhet fallet i fråga om olika slag av gratifikationer som erläggs medan arbetsförhållande pågår. För tillämpandet förutsätts självfallet, att de i sagda stadgande fastställda förutsättningarna är för handen.

Om det under betalningsåret inte funnits andra förtjänster som kan räknas som pensionslön, måste löneposterna alltid adderas till förtjänsterna under det år, under vilket dessa poster skall anses ha intjänats.

Beträffande semesterpremie som utbetalas då arbetsförhållande upphör, iakttas de principer som ovan anförts.